

MAGYAR ÖNTŐMESTER ÁGYÚJA A LONDONI TOWERBAN

Nagy török löveg, az Óriás, a Dardanellák ágyúja, Magyar ágyú, Mohamed nagy ágyúja, Királyi löveg: a hadtörténészek és a középkori fegyverek szakértőinek körében számos néven ismert monstrum a 15. század különlegesen hatékony tűzfegyverének bizonyult, amely új korszak kezdetét jelentette a lőfegyverek történetében

A MAGA TELJES HOSSZÁBAN
a Dardanellák hatalmas, csavarkötéses ágyúja

ÓRIÁSLÖVEG A DARDANELLÁK BEJÁRATÁNÁL, 1853-BAN
– a krími háború eseményeiről beszámoló londoni lap rajzolója is megörökítette

AZ ÖKRŐK VONTATTA, HATALMAS ÁGYÚ
hangsúlyos szerepet kap Fausto Zonaro, II. Mohamed Konstantinápoly bevétele indul című festményén (1903)

560 éve, 1453. május 29-én II. (Hódító) Mohamednek, az Oszmán Birodalom szultánjának seregei 44 napig tartó ostrom után elfoglalták a Nyugatrómai Birodalom 476-os bukását követően még közel ezer évig fennálló Keletrómai Birodalom – a középkori Bizánci Császárság – fővárosát, Konstantinápolyt (ma Isztambul). A 15. századi európai kereszténység legfontosabb keleti védőbástyájának elestével a Bizánci Császárság is megszűnt, ezzel elhárult a legfőbb akadály II. Mohamed Európa meghódítására irányuló törekvései elől. Konstantinápoly sikeres ostromában kulcsszerepet kaptak azok a minden korábbinál nagyobb méretű bronzágyúk, amelyek elkészítése a történelmi feljegyzések szerint egy Orbán (vagy Urbán) nevű brassói öntőmester nevéhez fűződik.

Az Óriás eldördül

Az 1896-ban kiadott Pallas Nagy Lexikonát fellelőzve a következő, némiképp túlzó megfogalmazás olvasható:

„Orbán: magyar ágyúöntő, aki Szeridzse mérnök és Muszlaheddin építőmérnök segítségével egy óriási ágyút öntött Drinápolyban Konstantinápoly ostromához. Az ágyú súlya 300 mázsa volt, belőle 12 mázsás lövedékek vettek. Két hónapig szállította 700 ember és 100 ökör a rendeltetési helyére.”

A minden korábbit meghaladó romboló erejű óriáslöveg készítője az 1440-es évektől különböző hadseregekben zsoldosként szolgált. Meglehető, még

hosszú ideig ellenállt volna Bizánc az ismétlődő török támadásoknak, ha Orbán hatalmas ágyúit a keresztény nagyváros falairól ontották volna a tüzet a szultán seregére. Ő ugyanis 1452-ben hajlandó lett volna az ekkor már gyorsan terjeszkedő Oszmán Birodalom halálos ölelésében vergődő, korábbi méretének töredékére zsugorodó Bizánc szolgálatába állni. Ámde az utolsó bizánci császár, XI. Konstantin egyrészt vakon bízott a hatalmas falak védte város bevehetetlenségében, másrészt sokallta az Orbán által kért összeget, és elutasította az öntömester ajánlatát.

„Ha Bizáncnak nem kell a tudásom, jó lesz a szultánnak!” – gondolhatta az öntömester, és nem tévedett. II. Mohamed, akinek mindennél fontosabb volt a Konstantinápoly bevételével járó dicsőség, kapva kapott az ajánlaton, s Orbán mellé két legjobb hadmérnökét is kirendelte. A több mint 5 m hosszú, két részből álló, csavarkötéssel egymáshoz rögzített, 17–19 tonnás lövegek közel 80 cm átmérőjű csövükből 1200 m-es távolságra tudták kilőni a 300 kg-nál is nehezebb gránit- és vasgolyókat.

Két hónapig tartott, míg a Drinápolyban (akkori nevén Adrianopoliszban) öntött ágyúkat kötelek és 50 pár ökör segítségével az onnan 200 km-re fekvő Konstantinápoly falai alá vontatták. Közben 400 katona erősítette-építette előttük az utat, hogy a hadimonstrumok bele ne süppedjenek a sok helyen laza talajba. Hét napba telt, míg előkészítették őket a tüzeléshez.

A régészeti vizsgálatok arról tanúskodnak, hogy a középkori „szuperfegyverből” az 1460-as évek elejéig 32 darab biztosan elkészült. Konstantinápoly 1453. évi ostrománál másfél hónapon keresztül napi 7-szer lőttek velük, módszeresen rombolva a hatalmas falakat.

Örökbecsű fegyver

A város bevétele után röviddel már ágyúöntő műhely létesült Isztambul Aranyszarv-öblön túli Galata városrészében, ahol megkezdődött a különböző méretű lövegek – közöttük e korabeli „szuperfegyverek” – sorozatgyártása. Ekkor Orbán mester már nem élt, halálát az ostrom alatt felrobant egyik ágyú okozta, ami abban az időben nem volt szokatlan esemény.

A „Dardanellák ágyúit” a legnagyobb török uralkodó későbbi hódító hadjárataiban is használta. 1478-ban Scutari (ma: Shkodra, Albánia) ostrománál II. Mohamed 11-et vetett be belőlük, a Rodosz elleni első támadásban (1480) 16 ágyúóriás ontotta tüzeit a johannita lovagrend birtokolta város erődítményeire. Ám Orbán félelmetes ágyúit az Oszmán Birodalom további évszázadaiban is hadrendben maradtak: 17–18. századi utazók el-

AZ ÁGYÚCSÖBE VÉSETT, 15. SZÁZADI TÖRÖK SZÖVEG II. Mohamedet dicsőíti

MOHAMED NAGY ÁGYÚJA – kaliber: 762 mm, tömeg: 18 264 kg, csőhossz: 5,2 m

beszélései szerint a parton felállított 40 óriáslöveg védte a Dardanellák tengerszorosát az ellenséges hadihajóktól.

Utolsó, ismert bevetésükre – több mint 350 évvel a gyártás megkezdése után(!) – az 1807–1809-es angol–török háborúban került sor, amikor a brit királyi haditengerészet az ún. Dardanella-hadművelet során lőtte a part menti török erődítéseket. Válaszul a török hadsereg az akkor már „hadtörténeli relikviának” számító bronzágyúkból is viszonzta a tüzet. Őt angol hadihajórajra lőttek a hatalmas lövegekből a Dardanelláknál. A korabeli haditudósítások szerint egy ilyen ágyúból kilőtt lövedék egy brit naszádot eltalálva 28 angol tengerészt megölt, további 32-t megsebesített.

Ám négy évtizeddel később, az Oroszország elleni krími háborúba (1853–1856) Nagy-Britannia és Törökország már szövetségesként lépett be. A jó viszony tartós fennállásának kifejezéséül Abdul Aziz szultán 1867. évi angliai látogatása során Viktória királynőnek ajándékozta az egyik, 1464-ben készült, jó állapotban fennmaradt ágyúóriást, cserébe a Viktória által nem sokkal korábban Törökországnak küldött két Armstrong-ágyúért. Az Angliába érkező fegyverkülönlegességet a londoni Tower udvarán állították közszemlére, ahol egészen az 1980-as évek végéig fotózhatták a turisták. A híres középkori lőfegyver ezután átkerült a portsmouth-i (Dél-Anglia) Nelson-erődben létesített Királyi Fegyvermúzeum (Royal Armouries) gyűjteményébe, ahol jelenleg is látható.

SZÖVEG: TINER TIBOR

LESS FUEL • MORE COOKING • PRIMUS ETA™

AZ ÚT VÉGÉIG ÉS MÉG AZON IS TUL

Maradj kétszer annyi ideig kint azonos mennyiségű üzemanyaggal! Élvez több ételt, vagy kevesebb LP gázpalack használatával csökkentsd a magaddal vitt teher súlyát! Az új Eta Express univerzális hordozható főző segít versenyben maradnod. A hatásfoka csaknem megduplázódott a hagyományos főzőkhöz képest. Kíméli a környezetet és a pénztárcát egyaránt.

Keress meg a legközelebbi Primus Eta márkakereskedőt a www.primus.eu weboldalon!

PRIMUS
A PART OF PEOPLE'S ADVENTURES SINCE 1892